

Els pilars d'Europa

Àngel Pes / Doctor en Ciències Econòmiques

Introducció

Europa es troba en el dilema d'escollir entre la integració política i la gestió dels interessos establerts, disfressats en cada país d'«interès nacional». La integració serveix per resoldre els reptes de l'època actual: l'ampliació de la Unió Europea fins a vint-i-vuit Estats, la presència en el concert mundial amb veu pròpia, el desenvolupament de societats plurals... És un camí que exigeix l'audàcia necessària per modificar l'equilibri vigent, perquè en una Unió de vint-i-cinc o trenta Estats no són viables ni la sobirania nacional, tal com s'ha exercit fins ara, ni polítiques com ara la PAC actual.

Des de la formació de la CECA, la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer, l'any 1951, fins al naixement material de l'euro, l'any 2002, ha passat més de mig segle durant el qual els països europeus han unit les seves economies. En canvi, fins ara, la unitat política s'ha limitat als aspectes necessaris per a la integració econòmica, amb l'euro i la creació del Banc Central Europeu com a iniciatives més destacades.

En la primera part, aquest article recorda l'experiència dels darrers cinquanta anys, que demostra com la integració d'Europa es produeix sota la direcció dels Estats. Per aquest motiu desembocarà, si finalitza bé, en una confederació d'Estats inèdita en la història. El text també destaca que la pluralitat de nacions defineix la naturalesa d'Europa, raó per la qual la unitat política europea tindrà èxit si serveix perquè les nacions del continent prosperin en el món del segle XXI.

En la segona part, l'article desenvolupa una proposta perquè Catalunya, entesa com una nació europea constitutiva de l'Estat espanyol, participi en la construcció d'Europa. En una confederació d'Estats europeus la projecció política de la societat catalana es produirà, principalment, a través de l'Estat espanyol. Així, doncs, una política catalana per a Europa ha de partir de la pertinença a Espanya, sense renunciar que l'articulació amb l'Estat reculli la representació de la nacionalitat catalana en l'escenari europeu.

I. Els tres pilars d'Europa

L'experiència dels darrers cinquanta anys demostra que la construcció d'Europa s'assenta sobre tres pilars: els Estats europeus, el mosaic de nacions del vell continent i els valors inclosos en la carta dels drets fonamentals de la Unió Europea, resumits en el seu preàmbul: «La Unió es fonamenta sobre els valors indivisibles i universals de la dignitat humana, la llibertat, la igualtat i la solidaritat, i es basa en els principis de la democràcia i de l'Estat de dret».

Els Estats

Els Estats europeus impulsen i dirigeixen la unitat d'Europa. Sovint, l'impuls també procedeix de la societat, com ara en la pressió per regular la immigració a

escala europea. En canvi, només els Estats poden dirigir-la, perquè solament ells representen els països, tant legalment com democràtica. A més, com a poder executiu de cada país, disposen dels mitjans necessaris per complir els compromisos que assumeixen.

Per tant, el motor de la construcció d'Europa són els Estats, gràcies als quals ha superat l'estadi de les bones intencions i dels projectes per esdevenir una realitat operativa, amb incidència en totes les esferes de la vida quotidiana, des dels bitllets per pagar al supermercat fins a la firma de tractats internacionals sobre el comerç entre països.

Abans de l'any 1939 els Estats europeus més poderosos –Regne Unit, Alemanya i França– tenien prioritats divergents, sovint enfrontades: el Regne Unit dirigia un imperi, Alemanya volia dominar Europa, França també era una potència colonial. Tot va canviar amb la segona guerra mundial, que va deixar els països europeus arruïnats i en una posició de segon ordre en l'escenari internacional.

L'objectiu d'unir Europa s'ha convertit en el projecte més transcendent de la política europea des de l'any 1945. Mai no es reconeixerà prou la valentia extraordinària dels líders polítics europeus d'aquell moment: Adenauer, Monnet, De Gaulle, De Gasperi, que, amb les ferides de la guerra encara obertes, van conduir els seus països cap a la unió amb els enemics de la vigília.

Les nacions

La diversitat nacional és la senya d'identitat europea. En l'espai que va de l'Atlàntic als Urals i del cap Nord fins a la Mediterrània conviuen més nacions que en tot l'Àsia. A més, molts Estats europeus són plurinacionals, com ara el Regne Unit, amb Anglaterra, Escòcia i Gal·les; Espanya amb Catalunya, País Basc i Galícia, o bé Bèlgica amb flamencs i valons. L'èxit de la unitat política europea es mesura pel grau d'integració de les nacions que la componen, ja que el concepte de ciutadania europea, que definiria les persones en el pla polític, no existeix sense les ciutadanies nacionals.

El procés cap a la unitat d'Europa sovint es compara amb l'experiència dels Estats Units, que demostra que una societat democràtica i tolerant pot integrar comunitats culturals diverses, fins i tot ètnies diferents. Per aquesta raó, la societat americana serveix de referent per a qualsevol projecte d'unió política, en una societat plural. Tanmateix la complexitat de la construcció europea deriva de les exigències, legítimes, de repartiment del poder polític entre nacions, cosa que no es dona als Estats Units.

La Unió Europea interessa a les nacions del continent perquè facilita la continuïtat de cadascuna dotant-les d'un entorn favorable. Cal recordar que un període de col·laboració entre els pobles d'Europa, com el que es viu des del 1945, és inèdit en la història europea dels darrers segles. Igualment, mantenir la diversitat europea en el marc de la globalització depèn en bona mesura del poder de la Unió.

Un espai polític compartit entre nacions diverses no pot basar la legitimitat política en cap identitat nacional. La voluntat dels pobles europeus ha expressat, tant el desig de mantenir la personalitat pròpia, com la voluntat d'impulsar la integració política amb la resta de nacions europees. És natural, doncs, que l'Europa política s'hagi de basar en un sistema de valors que faci compatibles aquests objectius dels pobles que la formen.

Els valors

Els valors compartits són el ciment que uneix les societats. D'acord amb aquesta premissa, a mesura que s'amplia el perímetre de les societats, des de la tribu, on encara dominen les relacions de parentiu, a la ciutat, d'aquesta als regnes, d'aquests als Estats moderns... de manera que cada cop persones més diverses han de compartir un sistema de valors.

Des de la fi de l'imperi romà, els sistemes de valors proposats per les religions van servir per crear les societats més àmplies: a l'occident amb la religió cristiana, als països àrabs amb la religió musulmana, a l'Índia amb l'hinduisme, a la Xina amb el confucianisme... Això no obstant, a mesura que les societats es feien més complexes, apareixien creences religioses diferents en una mateixa comunitat, que s'escindia en funció de la religió que practicaven els diferents grups, donant pas a enfrontaments entre comunitats.

Europa va viure durant el segle XVII l'experiència traumàtica de les guerres de religió, societats catòliques contra societats protestants, que van demostrar la impossibilitat de basar la convivència pacífica en els valors religiosos. Els pensadors de la Il·lustració, amb el record d'aquella experiència, van formular, per primera vegada, un sistema de valors capaç d'englobar religions diverses, introduint dos principis que han esdevingut els fonaments de les societats democràtiques modernes.

En primer lloc, el principi de la dignitat equivalent de totes les persones humanes. En el pensament il·lustrat, la igualtat de tots els homes significa que tots ells són subjectes morals. Per tant, són capaços d'escollir el comportament. La dignitat equivalent de totes les persones deriva de la igualtat com a subjectes morals, perquè no hi ha res, en la naturalesa humana, que permeti diferenciar els homes quant a la capacitat moral. Per aquesta raó, els drets i els deures com a persona són iguals per a tothom.

En segon lloc, el principi de tolerància religiosa, que exclou les creences de l'ordre polític. S'havia de fonamentar la convivència de comunitats, que practicaven religions diferents, establint com a denominador comú el respecte de la dignitat de la persona com a base de la constitució política del conjunt de la societat.

D'aquests dos principis se'n deriva necessàriament un règim polític democràtic, el qual ha demostrat ser l'únic capaç d'assegurar la convivència pacífica i el desenvolupament material en les societats modernes, on conviuen comunitats diverses des del punt de vista religiós, ètnic, cultural o nacional.

Tolerància i Estats plurinacionals

El diccionari de la llengua catalana defineix la tolerància com la disposició a admetre en els altres una manera de pensar, d'obrar, d'ésser diferent de la nostra. En relació a l'origen de la tolerància en el discurs polític, Michael Walzer escriu que «Si s'entén com una actitud o un estat mental, la tolerància cobreix un cert nombre de possibilitats. En la primera d'elles els seus orígens es remunten a la pràctica de la tolerància religiosa els segles XVI i XVII, i consisteix en una acceptació resignada de la diferència per intentar mantenir la pau. Durant anys i anys els pobles s'han matat entre ells i, per sort, finalment s'ha produït un cert esgotament que anomenem tolerància».1

La tolerància religiosa es va introduir en les societats europees quan els Estats signants de la Pau de Westfàlia la van acordar per superar trenta anys de guerres de religió, que havien esgotat els països europeus sense obtenir cap resultat concloent.

Montesquieu, Locke, Hume i Kant, entre altres, van desenvolupar la doctrina a favor de la tolerància, durant els segles XVII i XVIII, sota el record d'aquelles guerres. Es tracta d'un dels llegats més valuosos de la Il·lustració que, després de dos segles prenyats de violència, el XIX i el XX, ha esdevingut la clau de volta de l'ordre jurídic de les societats democràtiques, europees i americanes.

Així com la tolerància religiosa accepta la diversitat de creences i permet superar les societats teocràtiques, l'acceptació de la pluralitat nacional permetrà superar els nacionalismes. En els Estats europeus plurinacionals, la democràcia, la convivència pacífica de minories nacionals, és sinònim d'evitar l'hegemonia de les nacions majoritàries.

Simètricament, les nacions europees sense Estat, han de renunciar a canviar les fronteres dels Estats sense l'acord de totes les parts interessades, ja que la pretensió de fer-ho ha estat la causa principal de les guerres europees dels dos darrers segles. El xoc de les ambicions territorials dels nacionalistes d'Alemanya, de França i de Rússia, d'Itàlia i d'Àustria, de Sèrbia i de Croàcia han originat les guerres europees dels segles XIX i XX.

Així mateix, una de les causes principals de la guerra civil espanyola fou la negativa del nacionalisme espanyol al reconeixement de les nacionalitats catalana i basca. Més a prop nostre, el nacionalisme extremista serbi, el més poderós dels Balcans, va iniciar la tragèdia de Iugoslàvia.

Per fortuna, des de la segona guerra mundial, en les relacions entre els Estats de l'Europa occidental el temor al nacionalisme del veí s'ha esvaït, així com la necessitat de resistir-lo. La creació de la Unió Europea ensenya que els Estats del vell continent renuncien a la sobirania nacional com a fonament intocable de les relacions mútues. En darrer terme, la cessió voluntària de sobirania, que ha permès construir les institucions europees, no s'hauria produït si els nacionalismes dominessin Europa com abans de la segona guerra mundial.

Aquest canvi transcendent en la política europea s'ha fet des del respecte a les nacions, les quals conformen allò que distingeix Europa d'altres pobles que basen la seva personalitat en característiques com ara la religió en els països àrabs o bé la persistència de les tribus en els països africans.

Una Europa de nacions, sense nacionalismes

La paradoxa del procés d'unitat europea consisteix en la necessitat de defensar les nacions que formen Europa i alhora renunciar al nacionalisme, fre principal per al progrés cap a la unitat. Distingir entre nació i nacionalisme esdevé, doncs, crucial. Les persones es desenvolupen dins d'una nació determinada, raó per la qual convé separar el caràcter positiu de la consciència nacional, que permet als individus desenvolupar-se a partir de la cultura pròpia, del principi polític del nacionalisme, segons el qual la legitimitat política deriva ineludiblement de l'afinitat cultural/nacional. Aquest principi impedeix la formació d'unitats polítiques àmplies en què convisquin societats plurals com les que hi ha a tots els països europeus.

Acceptar les nacions des d'una perspectiva no nacionalista servirà tant per construir la Unió Europea a partir dels Estats, com per als Estats plurinacionals, que han de reconèixer les nacionalitats que els componen. L'exemple d'Espanya, encara inacabat, del Regne Unit amb la «devolution» a Escòcia i al País de Gal·les, fins i tot França amb les propostes sobre Còrsega, assenyalen el camí a seguir.

La UE s'inspira en valors que superen el nacionalisme, tot articulant un projecte polític de gran abast per a les nacions europees. Són els valors llegats per la Il·lustració, el gran moviment intel·lectual europeu del segle XVIII que, tal com recull la carta dels drets fonamentals de la Unió Europea, «situa la persona en el centre de la seva actuació».

Això no obstant, conscient de la realitat europea, el preàmbul de la carta remarca que «La Unió contribueix a la preservació i al foment d'aquests valors comuns dins del respecte de la diversitat de cultures i tradicions dels pobles d'Europa, com també de la identitat nacional dels Estats membres».

Els Estats plurinacionals són viables a partir del moment que les diverses nacionalitats comparteixen els principis d'una societat liberal. Tal com escriu Will Kymlicka, «els estudis d'opinió pública demostren que no hi ha diferències entre les nacionalitats minoritàries i majoritàries quant a l'adhesió als principis liberals. Els debats sobre els drets de les minories no es produeixen entre una majoria liberal i unes minories 'comunitàries', sinó que són debats entre liberals en relació al significat del liberalisme».2

Compartir un Estat, basat en principis liberals, entre nacionalitats diferents, implica adoptar estructures polítiques de tipus federal, com ara l'Estat de les autonomies a Espanya, per tal que les nacionalitats minoritàries comparteixin el poder polític. Aquesta solució pressuposa un acord bàsic entre les diverses nacionalitats, el pacte constitucional, basat en la primacia dels drets recollits en la carta dels drets fonamentals de la Unió Europea.

Les minories nacionals que han persistit, malgrat els esforços d'assimilació fets per les nacions majoritàries, per exemple Catalunya i el País Basc a Espanya, generen una tensió entre la igualtat de tots els ciutadans de l'Estat i la diferència, implícita en la diversitat nacional. Un exemple familiar: si les condicions per accedir a un lloc de treball en l'administració pública han de ser iguals per a tots els ciutadans, quan s'exigeix conèixer el català per ocupar una plaça de professor en una escola de Catalunya es discrimina, legítimament, els ciutadans del mateix Estat que el desconeixen.

Un ordre polític, comú per a nacionalitats diverses, ha de trobar un equilibri entre drets legítims, que no sempre són mútuament compatibles, tot i compartir els valors assenyalats en la carta de drets fonamentals de la Unió Europea. Per resoldre les tensions, les nacionalitats s'han de sotmetre a un procediment de resolució de conflictes, establert de comú acord, que es basa en el sistema parlamentari i en l'apel·lació als tribunals de justícia.

El quart pilar d'Europa: una societat plural

A hores d'ara, en la Unió Europea el debat polític i social més transcendent es refereix a la integració dels immigrants. Desenvolupar una societat plural, és a dir, una societat democràtica que respecti per un igual cultures diverses, ha esdevingut imprescindible per fonamentar la construcció d'Europa, l'èxit de la qual depèn que s'aixequi aquest pilar amb la mateixa fermesa que els altres.

Els resultats electorals de França i d'Holanda l'any 2002, posen en relleu que economies en expansió, amb una protecció social elevada, no serveixen d'antídot al populisme de l'extrema dreta que explota el temor generat per l'onada immigratòria que reben els països d'Europa.

L'exemple francès demostra que els immigrants no accepten els valors republicans quan la seva cultura, o bé la religió que practiquen, es troben allunyades de les tradicions de la cultura occidental. En aquest cas mantenen la seva identitat, fins i tot amb més èmfasi en la segona i la tercera generació que no pas en la primera. L'exasperació i la fractura social que produeix el fracàs de l'assimilació alimenta les reaccions xovinistes, que s'expressen en l'auge dels partits polítics de l'extrema dreta.

Les normes, democràtiques, que regulen avui dia els països europeus, s'han pensat per a societats amb cultures força homogènies. Tanmateix, en el futur immediat aquests països s'han de transformar en societats en què pugui conviure un «pluralisme raonable», segons l'expressió de John Rawls: «El pluralisme raonable limita l'actuació pràctica, que ha de tenir en compte el nostre món social, de característiques molt diferents de les que hi havia en altres èpoques històriques, quan sovint es deia que la gent estava unida (encara que potser mai no ho ha estat) en la defensa d'una concepció global».3

El pluralisme raonable, que les societats europees han d'incloure en un règim polític democràtic, el formen, pel cap baix, els components següents: 1) la convivència de minories nacionals en un Estat comú, 2) la integració d'immigrants que es configuren com a minories culturals diverses, 3) l'equilibri raonable entre la llibertat i la igualtat, per assegurar el creixement econòmic, 4) la delimitació dels àmbits del poder polític i de la societat civil.

En una societat plural, «l'exercici del poder polític és plenament adequat només quan s'exerceix d'acord amb una constitució de la qual tots els ciutadans, en la mesura que són lliures i iguals, accepten els elements essencials sobre la base de principis i de ideals admissibles per la raó humana que tenen en comú».4

Per definir les doctrines globals raonables que conviuen en la societat, les que respecten els ideals admissibles per la raó humana que els ciutadans tenen en comú, es poden emprar els tres criteris proposats per Giovanni Sartori: «El primer és que sempre s'han de donar raons per qualificar d'intolerable algun comportament. Per tant, la tolerància prohibeix el dogmatisme. El segon criteri és el principi de 'no fer el mal'. És a dir, que no estem obligats a tolerar comportaments que produeixen danys o perjudicis. I el tercer criteri és la reciprocitat: quan som tolerants esperem, alhora, ser tolerats».5

L'horitzó d'una societat plural s'ha d'entendre com un model ideal, al qual cada país s'adaptarà atenent a les seves circumstàncies. A França, per exemple, l'adaptació a l'economia global, juntament amb la integració dels immigrants, destaquen com a problemes del moment. A Espanya, l'acceptació de la pluralitat nacional continua sense resoldre's, tot i que s'han fet avenços decisius amb l'Estat de les autonomies, mentre que la integració dels immigrants adquireix cada cop més importància.

La pluralitat de cultures caracteritza la societat catalana actual, que és el fruit de la intensa immigració dels anys cinquanta i seixanta del segle passat. A més, com a minoria nacional de l'Estat espanyol, compta amb l'experiència política de defensar l'autogovern de Catalunya en un Estat de tradició centralista.

Ambdós components sumats, el pluralisme cultural més la personalitat nacional, donen el bagatge necessari a la societat catalana per abordar amb èxit la integració de les noves minories culturals, que es formen, ara mateix, amb l'augment de la immigració procedent de països en desenvolupament. En la meua opinió, l'aportació de Catalunya a la construcció de la Unió Europea consisteix a liderar la transformació de la societat espanyola en una societat plural. Ara bé, dur a terme aquesta tasca exigeix adaptar l'autogovern de Catalunya al marc polític nou que defineix la Unió Europea.

II. Catalunya en la Unió Europea

Participar en la construcció de la UE és el repte polític més important per a Catalunya, en aquests moments. Com que la dimensió europea es sustenta en els Estats, tant la societat com els polítics catalans han d'aconseguir que l'Estat espanyol sigui un mitjà per fer sentir la veu de Catalunya a Europa.

La integració en la UE canvia la distribució del poder entre els diferents àmbits de decisió: l'europeu, el de l'Estat i el de la Generalitat. Es tracta d'una modificació profunda del marc polític vigent, a la qual la societat catalana ha de respondre negociant amb l'Estat espanyol una regulació de l'autogovern de Catalunya adaptada a la nova situació.

El poder d'una societat es mesura amb la capacitat d'actuar de comú acord. No hi ha poder sense actuació conjunta. En sentit invers, la debilitat d'una societat s'avalua per la profunditat i l'amplitud de les fractures que pateix. La unitat genera el poder que, tal com escrivia Hannah Arendt, «apareix entre els homes quan actuen plegats i s'esvaeix tan aviat com es dispersen».6

A Catalunya, el polític català contemporani més lúcid respecte al poder va ser el president Josep Tarradellas, el qual, conscient de l'equivalència entre poder i unitat, va fer de la política unitària l'eix de la seva acció que, sostinguda per la victòria electoral dels partits polítics catalanistes, va desembocar en l'èxit històric de la restauració de la Generalitat l'any 1977. En el llibre Ja sóc aquí escrivia: «la política d'unitat, a més d'enfortir les possibilitats Catalunya endins, és l'única plataforma des de la qual Catalunya pot donar-se una autoritat moral, i per tant, efectiva, davant Madrid. I constitueix la base d'una articulació positiva amb els engranatges de l'Estat».7

La història del segle XX ensenya que el catalanisme ha tingut poder quan ha representat el conjunt de la societat catalana, tal com es va demostrar en tres moments crucials per l'afirmació política de Catalunya: la formació de la Mancomunitat l'any 1914, la proclamació de la Generalitat l'any 1931 i la restauració de la Generalitat l'any 1977. Tots ells van ser fruit d'una acció política unitària.

Cal subratllar que, per al president Tarradellas, la política d'unitat no va ser un recurs necessari en unes circumstàncies excepcionals, sinó un requisit permanent per a l'èxit de la política catalana. Conseqüentment, la política d'unitat no s'ha de considerar una estratègia entre altres possibles, sinó que esdevé una condició necessària perquè la societat catalana tingui poder. Així, doncs, la unitat és un requisit per existir en l'escenari polític, en el qual només compten aquells actors que disposen d'una quota de poder.

Per tant, el resultat de la negociació sobre l'autogovern de Catalunya depèn de la determinació dels ciutadans catalans, reforçada amb la coincidència dels partits

polítics que els representen en els continguts que, en el marc de la UE, ha de tenir la Generalitat de Catalunya.

La Convenció catalana per al debat sobre el futur de la Unió Europea, convocada pel govern de la Generalitat per mandat del Parlament de Catalunya, ha resumit, en el document «80 propostes per a una nova Europa», les conclusions d'un any de debats. Personalment, pel que fa al reconeixement de Catalunya com a nació europea, del document citat en destacaria les cinc idees següents.

En primer lloc, que la futura constitució europea s'ha de referir, explícitament, a les regions d'Europa com a elements essencials de la seva identitat. Molts episodis de la història del vell continent s'expliquen per l'acció de regions europees, com ara Escòcia i Gal·les al Regne Unit, Baviera a Alemanya, Catalunya a Espanya... que volen mantenir la seva personalitat en el marc de la UE.

En segon lloc, que Catalunya ha de ser circumscripció electoral en les eleccions al parlament europeu, el qual es perfila com el nucli del poder legislatiu de la Unió. És natural, tal com recull el document de la convenció catalana, que «les circumscripcions electorals haurien de respectar els vincles històrics, culturals, d'identitat i geogràfics (...) les nacions sense Estat propi i les regions amb competències legislatives s'haurien de respectar com circumscripcions electorals, en cas que així ho volguessin».

En tercer lloc, que el català s'ha de reconèixer com a llengua oficial de la UE. Així ho expressa la proposta número seixanta del document citat: «Totes les llengües oficials dels Estats de la Unió tenen la consideració de llengües oficials de la Unió. També tenen aquesta mateixa consideració, sense cap discriminació, les llengües declarades oficials per l'Estat membre respectiu en una o més regions europees amb competències legislatives, i que siguin parlades per un nombre de persones igual o superior al de l'idioma oficial de l'Estat de la Unió amb menys parlants»

En quart lloc, que les regions europees amb poder legislatiu, com ara Catalunya, puguin accedir al Tribunal de Justícia de la UE quan ho creguin necessari per defensar les seves competències. Finalment, encara que no s'inclou en el document de la Convenció catalana, penso que la Generalitat, que representa una nació de l'Estat espanyol, hauria de participar en la definició de la seva política europea.

La gestió dels interessos propis –l'autogovern no és altra cosa– ha de fixar com a prioritat destacada la integració dels immigrants. La societat catalana pot esdevenir un model, tant a Espanya com a la UE, si evoluciona cap a una societat plural capaç d'incloure les cultures diverses que la formen en un projecte compartit. L'ambició del propòsit exigeix esforç i generositat, que són, en definitiva, els ingredients que desperten l'orgull de participar-hi.

1 Michael Walzer. Tratado sobre la tolerancia. Paidós, Barcelona, 1998.

2 «The new debate over minority rights». Will Kymlicka, en el llibre col·lectiu Democracy and national pluralism. Ferran Requejo, editor. Routledge, London, 2001.

3 John Rawls. La justicia como equidad. Una reformulación. Paidós, Barcelona, 2002.

4 John Rawls. El Liberalismo Político. Crítica, Barcelona, 1996.

5 Giovanni Sartori. La sociedad multiétnica. Taurus, Madrid, 2001.

6 Hannah Arendt. La condición humana. Paidós, Barcelona, 1996.

7 Josep Tarradellas. Ja sóc aquí. Planeta, Barcelona, 1999.